

Vládní regulace a podnikání – srovnání kvality podnikatelského prostředí v EU a USA

Ing. Ivana Dostálová

Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační konference

Postavení a vztahy Evropské unie a USA v měnící se globální ekonomice

Brno, 10. dubna 2015

Projekt byl v období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2012 spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, od 1. 9. 2012 do 31. 8. 2017 se projekt nachází ve fázi udržitelnosti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doporučení Rady EU členským státům ohledně podnikatelského prostředí

z přílohy k doporučení pro Doporučení Rady o hlavních směrech hospodářských politik členských států a Unie, Brusel, 4. března 2015

- *„Členské státy by měly dále pokračovat v úsilí o zjednodušení regulačního prostředí, v němž působí podniky.*
- *Měly se by zaměřit na modernizaci veřejné správy, větší transparentnost, boj proti korupci, daňovým únikům a práci na černo, podporovat zlepšení kvality, nezávislosti a účinnosti systémů soudnictví, jakož i vymahatelnost smluv a dobře fungující rámcové podmínky pro insolvenční řízení.“*

Podkladem pro prezentaci jsou zprávy Světové banky z řady Doing Business, které hodnotí a srovnávají vstřícnost vládní regulace vůči podnikání v jednotlivých zemích

- Světová banka vydává publikace každoročně od roku 2004.
- Poslední (Doing Business 2015) je 12. publikací a hodnotí regulaci v období červenec 2013 až červen 2014.
- Zaměřuje se na 189 zemí světa
- a na deset oblastí, v nichž vlády nastavují pravidla pro podnikání v různých fázích života firmy – od založení po výstup z trhu.
- Světová banka sleduje, do jaké míry vlády svou regulací usnadňují nebo zhoršují podmínky pro podnikání.

Deset oblastí zkoumání a známkování

- (1) zakládání firmy
 - (2) vyřizování stavebních povolení
 - (3) přihlášení k odběru elektřiny
 - (4) zaregistrování nemovitosti
 - (5) získání úvěru u banky
 - (6) ochrana zájmů minoritních investorů
 - (7) placení daní
 - (8) přeshraniční obchodování
 - (9) prosaditelnost smluv
 - (10) bankrotové řízení
-
- Původně Světová banka sledovala a známkovala i flexibilitu trhu práce. Byla kritizována. Nyní již neřadí země podle úspěšnosti. V příloze ke zprávám zveřejňuje dotazníky, které obsahují otázky a odpovědi. Předpokládá pokladní v supermarketu, která má plný úvazek na dobu neurčitou a není v odborech. Ptá se např., kolik měsíců má taková pokladní zkušební dobu, kolik dní má placenou dovolenou; zda je omezena práce v noci a o svátcích, s jakým předstihem musí být zaměstnanec informován o ukončení poměru, jaké je odstupné, zda může podnikatel použít smlouvu na dobu určitou pro stálé práce, zda může tyto smlouvy řetězit neomezeně, *atd.*
 - Jako velmi flexibilní vychází trh práce v USA.
 - Jako příklad vhodný následování se uvádí dánský model „*flexicurity*“, (flexibility a security), kombinace flexibilní úpravy (malé ochrany zaměstnance), ale štědré podpory v nezaměstnanosti a dostatku rekvalifikačních kurzů

Publikace Doing Business jsou hodnoceny jako dobrý zdroj informací pro vlády, investory a výzkum

- Světová banka čerpá ze studia platných předpisů – „*de jure*“ srovnání, které nemusí být stejné jako („*de facto*“ srovnání).
- Oslovuje jednotnými dotazníky každoročně přes 10 000 právních, poradenských, účetních společností, soudy, registry, centrální banky.
- Ověřuje si výsledky se státní správou (ministerstva financí a hospodářství).
- Pro data o ČR má cca 60 přispěvatelů – právní, poradenské a účetní společnosti (např. PWC), katastrální úřad, úvěrové registry, notářskou komoru, ČNB, PRE – přesný seznam je na webu Světové banky.

Světová banka v zájmu srovnatelnosti a srozumitelnosti zavádí modelový příklad obyčejné firmy s jednoduchou činností a pro sledované oblasti specifikuje dále podrobně předpoklady

- Modelová firma:
- Firma je společností s ručením omezeným.
- Má 5 domácích vlastníků.
- Má 50 zaměstnanců, nejde o zahraniční pracovníky.
- Funguje v hlavním městě země.
- Vyrábí jednoduchou produkci bez zvláštních povolení.
- Nemá žádný preferenční režim, daňový, investiční nebo jiný.
- Sídlí v pronajatých prostorech.
- Nikdo nikoho neuplácí, nikde nemá známé a speciální zacházení, postupuje podle platných předpisů.
- Pro jednotlivé oblasti doplňuje předpoklady – pro (2) vyřizování stavebních povolení jde o stavbu skladu knih na zelené louce.

Srovnání nebere v úvahu další významné faktory, které ovlivňují podnikání:

- Makroekonomickou a politickou stabilitu
- Zda se v zemi válčí
- Jak silnou pozici mají zahraniční investoři a případní mezinárodní věřitelé
- S jakou disciplínou hospodaří vlády (pokud je země zadlužena, splátky úvěrů zhoršují výsledky státního rozpočtu, mezinárodním věřitelům může hrozit, že o své investice přijdou, země pak může splátky dluhu řešit dalším zadlužováním, jako to dělá Ukrajina - v roce 2014 např. získala od MMF 4,6 mld. USD, ale vrátila mu 3,7 mld. USD a čistý úvěr byl jen 0,9 mld. USD. Je zajímavé, že Ukrajina má velmi nízkou výtěžnost aktiv při bankrotovém řízení – 8,6 %, Dánsko 87,3 %, ČR 65,6 %)
- Jak kvalifikovaná je pracovní síla
- Jak rozvinutá je dopravní a komunikační infrastruktura, zda země disponuje nerostnými zdroji, zda není závislá na dovozu např. zemního plynu, zda má diverzifikovanou ekonomiku a nespolehá na vývoz ropy při měnících se cenách komodit na světových trzích
- Jaká je míra korupce a kriminalita a dodržování lidských práv a zákonů
- Jaký je rozměr neformální ekonomiky
- Jaké má země geografické a klimatické podmínky
- Jak daleko jsou trhy hlavních odběratelů

Doing Business 2015, Světová banka, říjen 2014
na webové stránce <http://www.doingbusiness.org>

- *„Veřejnost se při hodnocení stavu ekonomik dotazuje na fiskální opatření, měnové zásahy, sociální transfery a další viditelné nástroje vládní politiky.*
- *Když se ekonomice daří špatně, probírá se, zda byl fiskální stimul dostatečný, zda měla být měnová politika uvolněna či přitvrzena a zda jsou sociální dávky dobře zacílené.*
- *Ekonomika se ale může zhroutit kvůli nějaké relativně drobné závadě v jejím nastavení. Je to podobné, jako když v lednu 1986 vybuchl raketoplán Challenger kvůli poškozené izolaci pomocných motorů a ne kvůli nějaké velké závadě.*
- *Proto zpráva Skupiny Světové banky Doing Business každoročně rozebírá aktuální stav „šroubků a matek“, které drží světové ekonomiky pohromadě, aby mohly efektivně fungovat.“*

Výběr zemí pro srovnání – USA vs. vybrané země EU:
Dánsko, Spojené království, Německo, Polsko a ČR
(plus Čína jako reprezentant rychle se rozvíjejících států)

- **Dánsko**

- dlouhodobě mezi zeměmi s nejlepším hodnocením, většinou na 5. až 6. místě, tedy za USA, které byly na většinou na 3. až 4. místě. Nyní se Dánsko dostalo o 3 místa před USA, zejména protože americká administrativa s ohledem na finanční krizi a mezinárodní terorismus přijala řadu zpřísnujících opatření, což se odrazilo i v podnikatelském prostředí. Země uplatňuje sociálně tržní model, s vysokým důrazem na sociální smír a solidaritu.

- **Spojené království**

- dlouhodobě na 5. až 6. místě, tedy za USA, které byly většinou na 3. až 4. místě. Země uplatňuje obdobný hospodářský model jako USA, tj. nižší státní zásahy do ekonomiky, větší prostor pro individualismus, větší důraz na trh a růst produktivity.

- *Oba evropské státy na špici EU států, většinou v těsné blízkosti za USA. Je překvapující, že mají odlišné hospodářské modely, které jim ale umožňují vytvářet zhruba stejně příznivé podnikatelské prostředí.*

Vybrané země - pokračování

- **Německo**
- je největší evropskou ekonomikou, hlavním odběratelem českého vývozu (pro vlastní spotřebu i další vývoz), má dobrou fiskální disciplínu (vyrovnané rozpočty) a fungující ekonomiku (od ledna zavedlo novou minimální mzdu 8,50 euro za hodinu). Je v první dvacítky nejúspěšnějších zemí, ale za USA.
- **Polsko,**
- čistě lze hypoteticky považovat za jakousi průměrnou zemi EU, pokud si vypočítáme aritmetický průměr bodů. Jako jediná země EU v krizi nezaznamenalo hospodářský pokles. Má nižší životní úroveň než ČR, ale v kvalitě podnikatelského rámce je lepší.
- **ČR**
- abychom zjistili, jak jsme na tom v porovnání s ostatními.
- **Čína**
- jako reprezentant dynamicky se rozvíjejících ekonomik. Je zemí, která udivuje tempy růstu, ale nemá vysokou životní úroveň ani příliš příznivé podnikatelské prostředí, obdobně jako Indie, Brazílie nebo Indonésie. Na druhé straně *např. ze zemí BRICS je nejlepší podnikatelské prostředí v Jižní Africe a ta je těsně před ČR a za ČR je Arménie.*

Celkové závěry: Americký rámec je příznivější pro podnikání než evropský

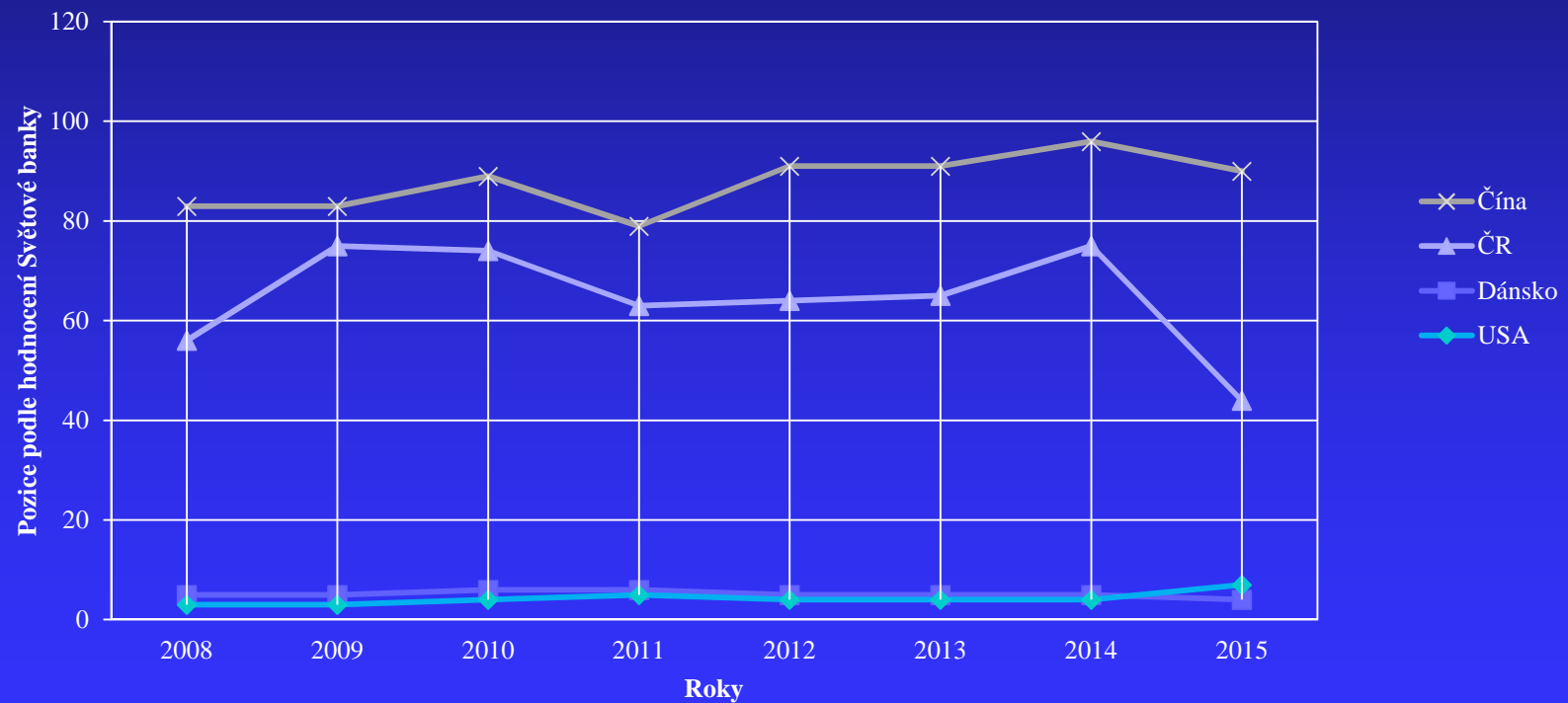
- Z hodnocení Světové banky nelze takový závěr učinit přímo, protože jsou zkoumány jednotlivé země, nikoliv integrační uskupení.
- EU má 28 národních rámců, které jsou velmi odlišné a všechny další země jsou s menším nebo větším odstupem za USA.
- Z podkladů Světové banky nelze udělat přímé srovnání USA vs. EU.
- Pokud by se za EU do srovnání daly jen dvě země - Dánsko a Spojené království, byly by výsledky EU vs. USA vyrovnané.
- Pokud by se za EU do srovnání dalo jen Dánsko, byla by EU lepší než USA.
- Pokud se zohlední všechny země EU, jasným vítězem jsou Spojené státy.
- Země BRICS nevynikají, hodně špatné hodnocení má Čína (celkově 90.), Indonésie (celkově 114.), Indie (celkově 142.). V prosaditelnosti smluv je Indie např. na 186. místě, soudní řízení u obchodního soudu trvá průměrně 1420 dní. V EU má problémy s délkou soudního řízení Řecko, kde jde o 1580 dní. V ČR trvá 611 dní.

*Hodnocení přívětivosti podnikatelského prostředí ve 189 zemích
- nejnižší číslo je nejlepší hodnocení, pokud se pozice zvyšuje, je to
faktické zhoršení*

- *Celkové pozice:*
- Dánsko – pozice 4
- USA – pozice 7
- Británie – pozice 8
- Německo – pozice 14
- Polsko – 32
- Česká republika – 44 (před ní Jižní Afrika, za ní Arménie)
- Čína – 90 (ze zemí EU za Čínou pouze Malta na pozici 94)

- *Nejlepší ze všech 189 zemí je Singapur, nejhorší Eritrea.*

Graf 1: USA, Dánsko, ČR a Čína - srovnání podnikatelského prostředí v letech 2008 až 2015

Mezi prvními dvaceti zeměmi jsou

- Země bohaté, ale neplatí vždy, že čím vyšší HDP na osobu, tím lepší pozice v hodnocení (např. Švédsko má vyšší hospodářskou výkonnost než Spojené království, ale v hodnocení podnikatelského rámec je za ním)
- Země severské - šest severských zemí (Dánsko, Norsko, Finsko, Švédsko, Island, Německo)
- Země anglosaské - šest anglosaských zemí (Nový Zéland, USA, Británie, Austrálie, Irsko, Kanada)
- Země asijské, ale nikoliv pevninská Čína – pět zemí, z nichž Singapur se většinou umísťuje na první pozici (Singapur, Hongkong, Korea, Malajsie, Tchaj-wan)
- Transformující se země s výrazným zaujetím pro reformy a západní orientaci (Estonsko, Gruzie)
- Dvacáté je Švýcarsko

Mezi první dvacítkou jsou z evropských zemí jsou:

- 4 země eurozóny (Finsko, Irsko, Německo, Estonsko)
- 3 země EU, které nejsou v eurozóně (Dánsko, Spojené království, Švédsko)
- 3 země, které nejsou v EU (Norsko, Island, Švýcarsko)
- Vypadá to, že členství země v eurozóně nemá vliv na kvalitu podnikatelského prostředí
- Ani členství v EU
- Spíše ovlivněno příslušností k tradičně dobře fungujícím severským zemím s nízkou korupcí, dobrou hospodářskou výkonností, nízkou příjmovou nerovností, velkou mírou integrace do evropského prostoru

Po celkovém srovnání:
hodnocení vybraných zemí v jednotlivých oblastech

- V čem mají vynikající výsledky
- V čem naopak zaostávají
- Celkem je hodnoceno 189 zemí v deseti oblastech, čím nižší je pozice, tím lepší je rámeček
- Předpokladem v následujícím srovnání pro přidělení známky vynikající je umístění země v dané oblasti v první dvacítky zemí
- Předpokladem pro hodně špatné výsledky je umístění země v dané oblasti na pozici s číslem 100 a více

Hodnocení oblasti (1) zakládání firem, pozice v rámci 189 zemí: úspěšné a neúspěšné země EU

- Nejlepší země EU
- **Portugalsko**, 10. pozice, 2 a půl dne, minimální vložený kapitál 0
- **Litva**, 11. pozice, 3 a půl dne, minimální vložený kapitál 0
- **Irsko**, 19. pozice, 6 dní, minimální vložený kapitál 0

- Nejhorší země EU
- **Rakousko**, 101. pozice, 22 dní, minimální kapitál 13,6 % HND *per capita*
- **ČR**, 110. pozice, 19 dní, minimální kapitál 0
- **Německo**, 114. pozice, 14 a půl dne, minimální kapitál 35,8 % HND *per capita*

- *Nejlepší země na světě:*
- *Nový Zéland, založení firmy trvá on-line půl dne, žádný požadavek na minimální kapitál*

Výběr „vítězů“ ve srovnávané skupině – země, které se umístily v nějaké oblasti v první desítce

- ***Dánsko – celková pozice 4***
 - V oblasti (2) vyřizování stavebních povolení na 5. místě
 - V oblasti (4) registrace nemovitostí na 8. místě
 - V oblasti (8) obchodování přes hranice na 7. místě
 - V oblasti (10) bankrotové řízení na 9. místě
- ***USA – celková pozice 7***
 - V oblasti (5) poskytování bankovního úvěru na 2. místě
 - V oblasti (10) bankrotové řízení na 4. místě
- ***Británie – celková pozice 8***
 - V oblasti (6) ochrana minoritních investorů na 4. místě
- ***Německo – celková pozice 14***
 - V oblasti (2) vyřizování stavebních licencí na 8. místě
 - V oblasti (3) zapojení elektřiny na 3. místě
 - V oblasti (10) bankrotové řízení na 3. místě

Shrnutí výsledků: Dánsko

- V celkovém regionálním hodnocení je Dánsko (4) před Norskem (6), Spojeným královstvím (8), Finskem (9), Švédskem (11), Islandem (12) a Německem (14) – regionální průměr vysoko-příjmových zemí OECD (25).
- V letech 2010 až 2014 se zlepšilo v registraci nemovitostí a o něco méně ve vyřizování stavebních povolení, protože tam zároveň zvýšilo poplatky za vyřízení stavebního povolení.
- *Vyřízení stavebních povolení trvá 64 dní, zaregistrování nemovitosti 4 dny, výtěžnost aktiv v bankrotovém řízení je v průměru 87,5 %*
- *U výstavby skladu se předpokládá, že jej staví domácí stavební firma, která je společností s ručením omezeným, má pět domácích vlastníků (fyzických osob), má 60 pracovníků, z nich jednoho architekta s licenci, vlastní pozemek, na němž staví „na zelené louce“, čistá stavba trvá 30 týdnů, musí se vyřídit všechna povolení a dokumenty na stavbu od plánů a map, přes inspekce, připojení vody, elektřiny, odpadu, plynu, atd. až po zápis do registru nemovitostí, vyřizování probíhá před zahájením stavby, při ní a po jejím ukončení, sklad je pro knihy nebo papírnictví.*

Shrnutí výsledků: USA

- Vynikající výsledky se týkají finančního sektoru, tedy jen dvou oblastí na rozdíl od Dánska, které excelovalo ve čtyřech oblastech. Dobré hodnocení je kvůli silnému právnímu rámci, dobrému pokrytí úvěrových registrů a vysoké výtěžnosti aktiv (80,4 %)
- V regionálním srovnání vysoko-příjmových zemí OECD jsou za Hongkongem (3), ale před Spojeným královstvím (8), Německem (14) a Kanadou (16), průměr vysoko-příjmových zemí OECD (25)
- Za období 2010 až 2014 nastalo zhoršení v oblasti zaregistrování nemovitosti, prosaditelnosti smluv a přihlášení k odběru elektřiny.
- V oblasti získání úvěru je na 2. místě ze všech zemí. V ukazateli se nehodnotí výše úvěrové sazby. Je zajímavé, že ČR má nejlepší výsledky ve stejných oblastech jako USA, tedy (5) získání úvěru a (10) bankrotové řízení, ale řádově o dvacet pozic za USA, protože se ale neumístila mezi deseti nejlepšími, není zmíněna.
- *Pozn.: v některých oblastech života má ČR lepší charakteristiky než USA, např. ze srovnání OECD Better Life Index z roku 2013 vyplývá, že ČR má vyrovnanější příjmovou úroveň, nižší míru úmyslných zabití, nižší míru obezity dospělých*

Shrnutí výsledků: Spojené království

- Při regionálním srovnání se před Spojeným královstvím (8) umístil Singapur (1), následovaný USA (7). Za Spojeným královstvím Irsko (13), Německo (14), Japonsko (29) a Francie (31). Regionální průměr vysoko-příjmových zemí OECD (25).
- V období 2010 až 2014 udělalo Spojené království menší zlepšení v oblasti zakládání firmy, vyřizování stavebních povolení, přihlašování k odběru elektřiny, registrace nemovitosti a přeshraničního obchodování.

Shrnutí výsledků: Německo

- Mezi srovnatelnými zeměmi regionu si nevede nejlépe. Před ním stojí Dánsko (4), následované Norskem (6), Spojeným královstvím (8), Finskem (9) a Islandem (12), za ním Francie (31). Regionální průměr vysoko-příjmové země OECD (25).
- V letech 2010 až 2014 zlepšilo registraci nemovitostí.
- Je mezi zeměmi s vynikajícími výsledky, tedy v první desítce nejlepších, v oblasti vyřizování stavebních licencí, přihlašování k odběru elektřiny a ochraně minoritních investorů.
- Na druhé straně obsadilo 114. pozici v oblasti zakládání firmy, kvůli zvýšení poplatků za notáře a kvůli vysokému požadavku na minimální počáteční kapitál (35,8 % HND *per capita*)

Výběr „poražených“ ze srovnávaných zemí – od pozice 100 do pozice 189

- *Polsko – celková pozice 32, v žádné oblasti v první desítce nejlepších*
- V oblasti (2) vyřizování stavební licence na pozici 137

- *Česká republika – celková pozice 44, v žádné oblasti v první desítce nejlepších*
- V oblasti (1) zakládání firem na 110. místě
- V oblasti (2) vyřizování stavebních licencí na 139. místě
- V oblasti (3) zavádění elektřiny na 123. místě
- V oblasti (7) placení daní na 119. místě

- *Čína – celková pozice 90, v žádné oblasti v první desítce nejlepších*
- V oblasti (1) zakládání firem na 128. místě
- V oblasti (2) vyřizování stavební licence na 179. místě
- V oblasti (3) získání elektřiny na 124. místě
- V oblasti (6) ochrana minoritních investorů na 132. místě
- V oblasti (7) placení daní na 120. místě

Ani v EU není ČR hodnocena nejlépe:
Podle letošní pracovní verze hodnocení Evropské komise
v rámci Evropského semestru

- *„Navzdory nedávnému zlepšení nedochází k rozvoji konkurenceschopnosti české ekonomiky.*
- *Slabé stránky se odrážejí ve špatném umístění České republiky v různých mezinárodních klasifikacích. Dopravní infrastruktura zůstává nerozvinutá, i když se zvýšily veřejné investice. Kvalita veřejné správy je omezována vysokou mírou korupce. Jen pozvolna dochází je snižování počtu regulovaných profesí.*
- *Na druhé straně se zlepšuje energetická účinnost, výběr daní a podmínky pro zvyšování zaměstnanosti matek malých dětí.“*

Děkuji za pozornost